

קדושת פרוכת הפנימית וענין הדביר

עפי" ספר "משנת תורה" [הרמב"ם על החומש] בעריכת הרה"ג המחבר שליט"א

בפרשת תרומה (כו, לג) נאמר דין הפרוכת: ונתתה את הפרוכת תחת הקרשים והבאת שמה מביט לפרוכת את ארון העדות והבדילה הפרוכת לגם בין הקדש ובין קדש הקדשים".

ובמעשה המשכן (פקודי מג), נאמר: וישמת שש את ארון העדות וספת על הארון את הפרוכת מבואר משני הפסוקים שהפרוכת משמשת לשני ענינים: האחד **להבדיל** וליצור את קודש הקדשים. והשני הוא להיות **לארון**. ובגמ' (סוכה ז): אמרו שמעמידים את הפרוכת באופן שיהיה בה כיפוף מועט כלפי הארון, וזוהו נחשבת ככיסוי לארון, [וגם מסכה קצת את הבדים הבולטים בפרוכת]. ולמדו זאת מהפסוק שהאנו 'וסכות על הארון'. ועל בחינה זאת כשל הפרוכת- נאמר בתחילת הצוה "באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו אהרן".

ונו' שדין הפרוכת שהיא כיסוי של הארון הוא מחיצת קדושה בפ"ע, שהרי רבי יהודה אומר שאין חייב מיתה בכניסה שלא לצורך עבודה אלא הנכנס סמוך לארון (מנחות כז:), ולמדנו שהפרוכת יוצרת שתי מחיצות, למקום הארון, ולהבדיל בין ההיכל לקדה"ק.

והנה ישנם שני סוגי הזאת עם על הפרוכת, אחת ביה"כפ אחר שמוזה בקדה"ק על הכפורת, וכן יעשה **לאהל מועד** (ויקרא טז, טז), פרש"י שמוזה על הפרוכת מבחוץ. קרא לפרוכת "אהל מועד" מכיון שהיא "אהל" לארון, שנאמר עליו 'ונודעתי לך שם' (שמות כה, כב). והזאת אלו הם על הפרוכת מצד מה שהיא מחיצה של כיסוי הארון.

ומאיך בהזאת על הפרוכת בחטאות הנושעות בפנים [פרוכת על כל המצוות, פר כהן משירן], נאמר "וזהו שבע פעמים עליו" את קדש הפרוכת" (ויקרא ד, ז). ההדגשה "לפני ה" מוכיחה שאין זו הוייה על כיסוי הארון, אלא רק הוייה בחייל **המכוננת** כלפי קדש הקדשים. וכן לשון הרמב"ם "פרים הנשרפים זורק שבע היות על הפרוכת **המבדלת בין הקודש ובין קדש הקדשים**" (מעה"ק ה, ג). [שלא כהזיות יוה"כפ שכתב (שם יב) "על הפרוכת"]. הדגיש שמוזה על הפרוכת מצד היותה מבדלת ויוצרת קדש קדשים.

ונו' שבהיות אלו אין צריך שיגעו דמים בפרוכת, כיון שענין ההזיה היא לפני ה' לכיון הפרוכת. משא"כ ביה"כפ מזה על הפרוכת עצמה, כיון שמוזה עליה מדין כיסוי הארון, וצריך לקרב הדם לארון (ע' שמו"ר ג, ג, אבל בגמ' יומא ז, ז). משמע שבזוהו ענינה נוגעים הדמים בפרוכת.

והבדל זה נמצא גם במקום עמידת הכהן המזה, שבהזאת יוה"כפ יוצא מקודש הקדשים ועומד לפני הפרוכת ממש ומוזה עליה. אבל בהזאת פרים הנשרפים עומד ליד מזבח הזהב ומוזה מול הפרוכת, כמו שמשמע בלשון הרמב"ם (מעה"ק א, יב) "כשהוא נכנס עומד בין המזבח והמנורה". כלומר רחוק מן הפרוכת.

הספק בענין אמה טרקסין

על מקום הפרוכת במשכן מצאנו שני דעות, נאמר בפרשת תרומה (כו, לג) ונתתה אתה על ארבעה עמודי ששים מצפים זקב וזיקב זקב על ארבעה אדני קסר. ונתתה את הפרוכת תחת הקרשים והבאת שמה מביט לפרוכת את ארון העדות". תחת הקרשים", הוא בסוף עשרים אמה של היריעות, והקרשים מחברים עם עשרים אמה נוספות של יריעות.

מקומם המדויק במשכן תלוי במקום שבו מתחילים היריעות לכסות את קרשי המשכן. ע' רש"י (כוה), שהביא מחלוקת אם יריעות המשכן כיסו גם את עמודי המסך שבכניסה להיכל (ברייתא). או שהיריעות מתחילות לכסות מקרשי המשכן עצמו (גמ' שבת צח, ב).

אם היריעות מתחילות לכסות מהעמודים שליד פתח ההיכל כבריתא, הרי הם משויכים אמה חוץ למשכן לצד מזרח, וסוף עשרים אמה שלהן של פתח הקרשים, הוא באמה ה"ט של המשכן והפרוכת המונחת תחת הקרשים על הצד החיצוני של העמודים, וממנה לכותל מערב י"א אמה. ואמה אחת היא עובי העמודים, ורק מאחרי העמודים מתחילים עשר אמות של קדה"ק, ואם היריעות לא כיסו את עמודי המסך שבפתח, והם מתחילות מקרשי המשכן עצמם, הרי סוף עשרים אמה שלהם תחת הקרשים הוא במקום החתלת קדה"ק בדיוק.

ומפליא הדבר שהחוקקת זאת היא ממש מה ספק שהיה בבית שני, אם עובי כותל קדה"ק קדוש בקדושת קדה"ק. כמש"כ הרמב"ם (בית הבחירה ד, ב) בבית ראשון היה כותל מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עבוי אמה, וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עובי הכותל היה ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים, לפיכך עשו קדש הקדשים עבוי עשרים אמה תמימות, ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים. ולא בנו כותל עבוי שני אלא עשו שתי פרוכות אחת מצד קדש הקדשים ואחת מצד הקדש, וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהיה בראשון. אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד, שנאמר 'והבדילה הפרכת לכם' וגו'.

וזה דבר פלא שהספק בבית המקדש, וכן ביחס למשכן, הוא במקום האמה שלפני קדה"ק, שהיא המקום המרכזי ביותר, ואילו שאר מעשי המשכן היו מבוררים.

והנה לאמה זו יש שם מיוחד בנביא, שנאמר על קדש הקדשים (מלכים א, ו, טז) "ויבן את עשרים אמה... ויבן לו מבית לדביר לקדש הקדשים". פרש"י "לפנים ממחיצת אמה טרקסין המפסקת בין ארבעים לעשרים, ואותה מחיצה קרויה דביר". וכן נאמר (מלכים א, ח, ו) "ויבאו הכהנים את ארון ברית ה' אל מקומו, אל דביר הבית אל קדש הקדשים, אל תחת כנפי הכרובים". כלומר שעבר הארון את הדביר שהוא הפרוכת והכניסוהו לבית קדה"ק.

ובחנוכה בנוסח "על הניסים" אומרים: "ואחר כן באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך", כלומר שהתחילו לטוה מהדביר ולחוץ, אבל לקדה"ק לא נכנסו היונים.

ובמחיצה זו הקרויה 'דביר' - היה ספק אם היא בקדושת קודש הקדשים או בקדושת היכל (יומא א, ב). ונ' לומר על דרך רמז בביאור הספק הזה, שמעיקר ענין המקדש הוא שיהיה בו מקום בפני עצמו בו יהיה חיבור בין האדם למקום השכינה שהוא הארון, ומקום זה נקרא **'דביר'**, שפירושו (ירושלמי ברכות ד, ה) "ר' חייא ור' ינאי אמר שממש דבר יוצא לעולם, ורחנה אמר שמשום דיברות יוצאין לעולם".

והביאור שבמקום זה מתגלה השכינה לחוץ, ואם מקבלים אותה היא מגלה את עשרת הדברות, ולמי שאינו מקבל היה היא דבר. וכמו שדרשו גם על הר 'חורב', 'שממש יד חורבן לאומות העולם' (שבת פט, ב), והוא קראו למקום זה "אמה טרקסין", פרש"י (יומא נא, ב) "טרקסין - פנים וחוץ". כלומר שהוא מגלה את הפנים לחוץ, ולשם פונים ישראל בתפילתם, כמו שאמר דוד (תהלים כח, ב) "שמע קול תחנוני בשועי אלך, בנשאי ידי אל דביר קדשך". וזה המקום שהכה"ג מתפלל בו תפילה קצרה ביוצאו מקדה"ק [היעב"ץ כתב שהיה מתפלל בין ב' הפרוכות (הגהות לברכות ל), שזה המקום הנקרא בדביר]. ומעיקר דרשו של מקום זה שהיה שייך **לפנים ולחוץ**, עד שיוצרו בו ספק אם קדושתו כלפנים או לחוץ. כיון שהמקום בו ישראל מתחברים ללשונה מתקדש בעצמו בקדושת קדה"ק. ■

מנין המנורות, השלחנות והכירות בבית המקדש השלישי שיבב"א

הגאון רבי אוריאל שונברג שליט"א

בדברי הימים (ב ד, ו): ויעש פירים עשרה ויתן חמשה מינין ותמשה משמאל לרצה בהם את מעשה הועלה ידיו; גם והים לרצה להכניס בו; ויעש את מנורת הזהב עשר קממספסם ויתן בהיכל קמט מינין וחמש משמאל ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מינין ותמשה משמאל ופירש"י: "למה נאמר במנורות כמשפססם לפי שמודיענו למה עשה עשרה מנורות, והכל דרש מן התורה פרחים כפתורים גביעים משוקדים נאמרו בפ' שבעים, היה לכל עשרה מנורות שבעה נרות, (כן פ' אחי אמי דודר י' כלונמוס ב"ר יהודה ומדרש הוא) ושבעה נרותיה כנגד ז' כוכבים חנכ"ל שצ"ם עכ"ל. אמנם בכירות ושלחנות לא פירש"י טעם, ובליקוט שמועני (מלכים קפה) הובא ממדרש תנשא ישמחבר יהיה ז' בשלחן אחד לפי שבמדבר אין זרעים, אבל בארץ יש צורך להאיר ומדרש לפיכך עשה שלמה עשרה, וכן בכיור משה עשה אחד לפי שבמדבר אין צורך בגשמים אבל בארץ יש צורך להרבות בגשמים לכן עשה שלמה עשרה כירות.

[אגב אורחא יש להעיר שה'מכונות' האמורות במלכים הם 'נול' של הכיור האמור בתורה וכדפירש"י שם, וכן האופנים של עשרה מספיעים את המכונות היו ג' כמבד' ולכן לא פירשה התורה כיצד ישאו את הכיור וכנו במדבר בהיות שיש להם אופנים שנוסעים עליהם, והסכים לזה הגר"מ שפירא זצ"ל]. והנה בימא נא: איתא שגם בבית שני היו עשרה שלחנות, ובס' זורת כהנים כ' שמסתבר שגם מנורות וכירות היו עשרה. והגם שביומא (לז), מדובר על דבר אחד, יתכן שחזק היה משמש לקידוש ידים ורגלים, והסארי להדחת קרבי העולה כמבואר בתרגום דה"י שם, וע"ע מנחות צט.

ובהיות שהסביבה שמחמתה הוסיף שלמה לשלחנות מנורות וכירות - שייכת גם לעתיד, א"כ מסתבר שכן יהיה לעתיד, וכך מבואר מתוך דברי רבנו בחיי בפ' תרומה (כה, ו) ומת"ד המשך חכמה בתחילת פ' תצוה.

ואמנם בס' יחזקאל לא נתבאר עניינם של המנורה השלחן והכיור, והיינו מפני שמה שלא נשתנה בין הבתים הראשונים לשלישי אין צורך להזכירו, וכפי שציפוי הקירות בוזה לא נזכר אע"פ שכן יהיה כמ"ש הגר"א (מא, טז). ■

הכפורת אשר על הארון הג"ר אברהם חנוך שפיגל שליט"א

"ועשית כפרת זהב טהור" (שמות כה, ז)

יש לעורר בסדר הציווי, דהרי לכאורה הכפורת היא חלק מהארון, ומדוע נצטוו על עשייתה רק לאחר ציווי עשית הבדים.

ויתכן ללמוד מזה, דאמנם הכפורת היא כיסוי הארון, אבל נחשבת לכלי נפרד, והארון עם הכפורת הוו שני כלים.

ויסוד לזה מצינו בדברי החזקוני פ' פקודי (לחכה), שעמד על טעם השינוי מדוע במקראות שם נתבאר מה עשו בכסף ונחושת ולא נתבאר מה עשו זהב, וכתב: "ובא זהב לא פירש, לפי שלא נעשה ממנו כלי שלם, רק המנורה והכפורת, אך ציפו ממנו, כגון הקרשים והארון ומזבח הפנימי והשלחן והבדים", עכ"ל. ואינו מובן מה שכתב והכפורת היתה כלי שלם שנעשה מזהב, הרי הכפורת היא חלק מהארון שנעשה מעצי שטים, וכמו שמפרש הרמב"ם שארון לא נעשה כולו מזהב. ומתבאר מזה דהכפורת נחשבת כלי לעצמה, ואינה חלק מהארון, ולכן מצינו למנותה ככלי שלם שנעשה מזהב.

וסעד נוסף, דבקרא (כה, ז) דכתבי: "וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצנפו", ופירש"י: "שלשה ארונות עשה בצלאל וכו', נתן על עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחיפה שפתו העליונה זהב, ונמצא מצופה מבית ומחוץ", עכ"ל. ויל"ע מדוע הוצרך לפנות שפתו העליונה זהב, הלא הכפורת מונחת על שפת העץ והיא עצמה מחפה היטב את השפה. ולהאמור ניחא, דהכפורת היא כלי נפרד, וגם אם מסכה את העץ, אבל הארון מצד עצמו אינו מחופה למעלה, ולכן צריך לחפותו חיפוי אחר. [ויש לדון בדריא זו ממכה פנים, ומדברי ר"א ב' הרמב"ם וא"מ].

באופן זה מצינו לדקדק מעוד כמה מקראות, דבפ' כי תשא (לז, א): נאמר: "את אהל מועד ואת הארון לעדות את הכפורת אשר עליו", ויש שירד לפרט כפורת, ואם הם כלי אחד אין טעם לפרש ששם שלא פירש את הכפורת, וכשם שבמזבח הנוחשת לא פירט קרנות ומכבר, וכן בציווי משה לבני"ב בפ' ויקהל (לה, י): אמר: "את הארון ואת בדיו את הכפורת", הזכיר הכפורת בפנ"ע (ואף שגם במזבח הנוחשת הזכיר שם טו את המכבר, אבל הוא גופא קשיא אמאי פירטו ולא פירט את הקרנות), וגם שהזכירה אחר הבדים, וגם שלא כתב "את כפורת" כמש"כ "את בדיו" (ובמכבר לנוחשת כתב "אשר לו", ובא לשיכיל למוצב, ומדוע בכפורת לא נאמר כן). וכן בעשיה שם (לז, ו), ובפ' פקודי בהבאת הכלים למשה (לט, לה), (וגם שם הזכיר במזבח את המכבר ויל"ע כ"ל, אבל כתב בו שוב "אשר לו" כדי ליחסו למוצב, ואילו בכפורת לא אמר כן). ובהקמת המשכן (מכ), נאמר: "ויתן את העדות אל הארון ויש את הבדים ויתן את הכפורת וגו', ומדוע נתן את הכפורת אחר הבדים, הרי הדעת נונתנת לתת קודם הכפורת כדי שיעמוד בשלימותו ואח"כ לתת הבדים, (מיהו בציווי ההקמה, שם, ג, לא פירט את הכפורת). ואם נימא דהכפורת והארון נחשבים לשני כלים, הכל מבואר ומסייע לדברינו.

לאור האמור תתברר תמיהה רבתי, דכתבי (כה, ז): "ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה, ואל הארון נתן את העדת אשר אתו אלך". וכתב רש"י: "ואל הארון נתן את העדות, לא ידעתי למה נכלל, שהרי כבר נאמר (לעיל טז) ונתת אל הארון את העדות. ויש לומר, שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת נתן תחילה את העדות לתוכו, ואחר כך יתן את הכפורת עליו", עכ"ל. והדברים סתומים, כי איך נלמד מדכתיבי "ואל הארון נתן את העדות" שבעודו ארון לבדו בלי כפורת יתן בה את העדות, הלא הכפורת היא חלק מהארון, וכשנאמר "ואל הארון נתן את העדות" הכוונה בזה לארון ולכפורת שעליו, ובעצם זו היא הערת הרמב"ן על רש"י שכתב: "כי ארון יקרא גם בהיות הכפורת עליו", ע"ש. ובכלל מה צריך לכל זה, שהרי אין חשך לתת העדות אל תוך הארון בשעה שהכפורת מונחת עליו, ועל כרחו צריך להרים הכפורת כדי לתת העדות, ונמצא הארון בלי כפורת. (ולומר דבא לשלול שלא יסיט מעט מהכפורת וכניס העדות, הרי זה דחוק מאד, אלא יתכן דבא לומר רק שלא יתן מעולם את הכפורת על הארון עד שיכניס לתוכו את העדות, גם זה דחוק ותמוה). ולדרכנו התמיהה הראשונה מיושבת בקל, כי היות הכפורת נחשבת כלי אחר, לכן ניתן ללמוד מכפילות הכתוב "ואל הארון נתן את העדות", שציוינו לדקדק ולהתייחס בארון בהיותו לבד מבלי כלי הכפורת שעליו. כי הארון אינו כלול כפורת, וכשונה הכתוב לזה התנייה בארון, למדנו מה הקפידא בשעת התמיהה היה רק על הארון מבלי כלי הכפורת שעליו. ובהא גופא פליג הרמב"ן על רש"י, כי נקט שהכפורת עם הכרובים והארון הכל דבר אחד, כמבואר בהמשך דבריו, ולדעתו כשמוכיח ארון אף הכפורת בכלל, וממילא לא יתכן ללמוד מזה שנתנית העדות תהיה בשעה שהארון בלי הכפורת.

ואף התמיהה השנייה מיושבת שפיר, דבא להקפיד שלא יתן כלל את הכפורת על הארון קודם נתנית העדות לתוכו. וטעם גדול יש לזה, כי הארון והכפורת הם שני כלים, והעדות ניתנת אל הארון ומיוחסת אליו לבד, ולא לכפורת, ואם יתן את הכפורת על הארון קודם נתנית העדות לתוכו, רק ירים אותה כדי שיוכל להכניס את העדות אל הארון, נראים הדברים שהעדות ניתנת אל הארון והכפורת, ומתיחסת לשניהם, ולכן הווקק הכתוב ללמד שיתן את העדות אל הארון בעוד הארון לבדו מבלי שהכפורת הונחה עליו קודם לכן. (ש"ד בגור אריה שמבואר שם יסוד הדבר ע"ש).

ונוכל להפליג עוד ולומר, דלא זו בלבד שהכפורת נחשבת כלי בפני עצמה, אלא אף הכרובים מתיחסים אליה בלבד ולא לארון, כי היות הכפורת כלי נפרד, ממילא הכרובים היוצאים ממנה מתיחסים אליה ולא לארון. מטעם זה נאמר (כה, ז): "והיו הכרובים פורשי כנפיהם למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו, אל הכפורת יהיו פני הכרובים", ולא אמר "סוככים בכנפיהם על הארון", "אל הארון יהיו פני הכרובים", אע"פ שהיה לו לתלות בארון שהוא העיקר, כי היותו והארון והכפורת הם שני כלים, והכרובים הם מחלקי הכפורת. לכן יחס אותם אחריו. ■

המשך בעמ' 4

2

צורת כלי המקדש

הג"ר יוסף אומן שליט"א

(קיצור מתוך החיבור 'תבנית המשכן וכליו'. כמו כן מחזור מקום הובא רק צורת הארון השולחן והמנורה)

ולר"מ שאורך השולחן י"ב טפחים נותרו ב' טפחים פנויים בין שני הסדרים של הלחם, וסובר אבא שאול ששם נותנים את הכפות (מנחות צו).

קשות: פירש"י שהם כמין חצאי קנים של זהב, המונחים בין לחם ללחם. לשתי סיבות נעשו: א' כדי שיהיה אירי בין לחם ללחם ולא יתעפשו, ב' הקשות סומכים את הלחם (ותלויות בקצותיהם על המנזיקות) וכך אין הלחם נשען על הלחם שתחתיו רק על הקשות.

מבאר במשנה (מנחות צו.) שיש י"ד קשות לכל מערכת, כי בכל אחת ששה לחמים שביניהם חמשה רוחים, ובכל רוח שלשה קשות, מלבד ברוח העליון שפמני שהינו פחות כבד די בשתי קשות.

ועי' בגמ' במנחות דף צו. פירשו שקשות הם הסניפים כדלהלן, וכו' הרמב"ן דהקשות כולל סניפים וקנים. ועי' בבכור שור.

מנקיות: פירש"י ע"פ אונקלוס שהם סניפים, דהיינו כיתודת זהב עומדים בארץ וגבוהים עד כנגד גובה מערכת הלחם, ומפוצלים ששה פיצולים זה למעלה מזה, וראשי הקנים שבין לחם ללחם סמוכים ומארת פיצולם לראשי הסניפים העליונים על התחתונים. והענין, שהסניפים הם עמודים שעומדים על הקרקע עד סוף גובה הלחם, ומהם יוצאים מוטות לכאן ולכאן עד סוף רוחב הלחם, והקנים מונחים עליהם מצד לצד.

בתוס' במנחות דף: (ד"ה דסמכ) משמע שהבינו דר' רש"י שהסניפים אינם עמודים שיוצאים מהם מוטות לכאן ולכאן כמשנ"ת, אלא הם לוחות רחבים כרוחב הלחם וגבוהים עד גובה מערכת הלחם, והפיצולים הם פגיונות לראשי הסניפים כמדת עובי הקנה. ולפי זה דאי לא היו ששה פיצולים אלא חמשה [שורות של פיצולים], שהיו הפיצולים אינם אלא כדי לסמך את הקנים.

ודעת תוס' שם שאין הסניפים מגיעים עד סוף מערכת הלחם רק כנגד הלחם התחתון לסמוך את דפנותיו, והקנים אינם סמוכים עליהם אלא מונחים בין לחם ללחם, והפיצול המוזכר בגמ' שם י"ל שעד גובה השולחן היה רק קנה, ומכנגד הלחם הראשון הוא מתפצל ומתרחב. והרשב"ם כתב שהסניפים הם כמין מולגות שיש להם שלש שיניים משני צידי השולחן כדי לסמוך עליהם את ג' הקנים המונחים בין לחם ללחם.

[הרמב"ן כתב לדעת תרגום אונקלוס שהמנקיות הם הדפוסים שנוכרו לעיל, ועי' בבכור שור].

המנורה

עשייה מככר זהב טהור, הקנה האמצעי הוא קנה המנורה, וששה קנים יוצאים ממנה, שלשה לכל צד. נעשית מגוף אחד של זהב, ומפריד הקנים על ידי הקשת הקורנ, ואף העיטורים של הגביעים הכפתורים והפרחים כולם מקשה אחת (כ"ה לפירש"י. ודעת הרמב"ם עי' פ"ג מבה"ב). קני המנורה מלאים לכל עובייהם ולא חלולים.

דעת רש"י, הרמב"ם (שם, וכעדות רבי אברהם בנו) שהקנים עולים באלכסון עד שמגיעים בשווה לגובה הקנה האמצעי. ודעת האב"ע שהם כחצי עיגול.

הירך: כתב רש"י שהוא כמין תיבה שיוצאים ממנה שלש רגלים, ובילקוט שמעוני א' שהיתה מרובעת, ור"א בן הרמב"ם כתב שהיא עגולה.

במנורה גביעים, פרחים וכפתורים. וזה מנינם: כ"ב גביעים, תשעה פרחים ו"א כפתורים. בראש כל קנה שלשה גביעים, ועליהם כפתור ופרח. מלבד זה בתחתית הקנה האמצעי סמוך לירך פרח אחד, ובהמשך מעליו גביע כפתור ופרח, ובמקום יציאת הקנים כפתור, הרי עוד שלשה כפתורים.

הגביעים: לרש"י הם כמין כוסות ארוכים וצרים, ולהרמב"ם שוליים צרים ופיהם רחב. ברש"י משמע קצת שהגביע יוצא מחוץ לקנה, ולדעת הבכור שור והחוקני מקף את הקנה, (ופירשו שהשמן נוסף מן המנורה לתוך הגביעים שמתחת).

הכפתורים: לרש"י כמין תפוחים עגולים, ולהרמב"ם מוארכים כביצה.

הפרחים: ברש"י מבואר שהם קישוטים בגוף קנה המנורה כמין פרחים ואינם בולטים, והרמב"ם כתב שהיו כמין קערה ששפתה כפולה לחוץ.

הגביעים משוקדים דהיינו מצוירים (פס' ל"ג וברגום וברש"י), ולהרשב"ם מצוירים כמין שקדים. ובימא נב: איתא שאין הכרע למקרא 'משוקדים' האמור בתורה לענין הקנה האמצעי, האם קאי על הגביעים או על הכפתורים ופרחים, ויש נידון במפרשים אם הספק לגמרי האם קאי על זה ולא על זה, או הגביעים ודאי משוקדים רק הספק קאי אף גם על הכפתורים והפרחים. ולדינא פסק הרמב"ם (כלה"מ פ"ק ג' ה"ב) שכל הגביעים והכפתורים והפרחים משוקדים. עוד מבואר בדבריו שגם בשאר הקנים היו הכפתורים והפרחים משוקדים, וכתבו המפרשים דס"ל שיש להשוות כל הכפתורים והפרחים להדד.

בשלשת המקומות שיוצאים משם שני קנים יש כפתור שממנו יוצאים שני קנים אילך ואילך. משמעות הפסוק שהכפתורים מתחת מקום יציאת הקנים (וכ"כ בדרך חכמה), אך לשון הגמ' ורש"י והרמב"ם נראה שהקנים יוצאים מתוך הכפתור, וצ"ע.

מדות המנורה: גבהה י"ח טפחים: הרגלים עם הירך והפרח שעליה שלשה טפחים, שני טפחים חלק, טפח שבו גביע כפתור ופרח, טפחיים חלק, טפח כפתור שיוצאים ממנו קנים וטפח חלק, טפח כפתור שיוצאים ממנו קנים וטפח חלק, טפח כפתור שיוצאים ממנו קנים וטפח חלק, ושלושה טפחים שבהם שלשה גביעים כפתור ופרח. ורוחב המנורה שתי אמות (ברייתא דמלה"מ פ"ד ה"ה).

בראשי הקנים יש בזיכים שבהם נותנים שמן ופתילה. במנחות פח: נחלקו האם הביזיכים עומדים בפני עצמם כדי שיוכלו לסלק מן המנורה בשעת הסבת הנרות, או שהם חלק מהמנורה, אלא שהיו מתקפלים ע"ש. כתב רש"י שפיתוחם של הנרות (דהיינו נחבק שממנו יוצאת הפתילה) הם כליה הנה האמצעי, והנה האמצעי מכוון כנגד קדש הקדשים. והרשב"ם והבכור שור פירשו שפיתוחם של הנרות מכוונות כלפי השולחן כנגד המנורה, לפי שהמנורה נעשית כביכול אילך אילך השולחן.

כלי המנורה - מלקחים ומחנות, ושעויהם זהב טהור. ורש"י פ' מלקחים שבהם תופסים את הפתילה להוציאה ולתקנה, ומחנות שבהם חותים בהם את האפר שבנו. והרמב"ן פ"ד לדעת ברייתא דמלה"מ (פ"ט ה"א) דמלקחים הם כמין טס של זהב לכסות בהם פי הנר, ומחנות הם ספלים שמתחת הנרות לקבל לתוכם ניצוצות, והמלקחים והמחנות מחוברים למנורה. ■

ארון העדות

צורתו כמין ארגו שיש לו ארבע דפנות ותחתית (רש"י) ולרש"י והרמב"ן הארון יושב על שוליו ואין לו רגלים, ולדעת האבן עזרא יש לו ארבע רגלים כדי שלא יהיו שוליו מונחים על הארץ. אכן בסוכה דף ה: מוכח לכאן שלא היו לו רגלים, וכן מתבאר בימא עב: וכמ"ש רש"י שם.

ארוכו אמתים וחצי, רחבו אמה וחצי, וקומתו אמה וחצי. שיעור אמה זו - לדעת ר' יהודה חמשה טפחים, ולדעת ר' אמיר ששה. נמצא לר"י ארכו י"ב טפחים ומחצה, רחבו וגבהו י"ב טפחים ומחצה. ולר"מ ארכו ט"ו טפחים, רחבו וגבהו ט' טפחים (ב"ב יד.). מדידת אלו כוללות את עובי הדפנות, אך אינן כוללות את הציפוי שמחוץ. ולהרשב"א (יומא עב:) מדת גובה הארון בחללו לבד בעובי השוליים.

לר"מ עובי דפנות הארון חצי טפח יחד עם ציפוי חמשה טפחים, ולר"י עובי הארון הינו אצבע יחד עם הציפוי הפנימי (ב"ב יד.). העץ שלמטה מבואר ברש"י יומא עב: ע"פ הגמ' שם שעבוי טפח, ולפיר"ח שם עובי משהו.

הארון עצמו מעצי שטים, ומצופה זהב מביית ומחוץ. אין הציפוי דבוק לו אלא בארון של זהב הכניסו את ארון העץ, ובתוך ארון העץ הכניסו עד ארון זהב. מלבד זה יש פס של זהב לכסות את עובי הדפנות מלמעלה (יומא עב:). [אך האב"ע כ' שהיה הציפוי מודבק לארון].

הארון החיצון של הזהב גבוה טפח יותר מן הארון של עץ, ומכסה גם את עובי הכפורת. בקצהו העליון מעל גובה הכפורת בולט כמין כתר להקיף את הארון, ובהם נותנים ארבע טבעות גדולות שבהם נותנים הבדים. הבכור שור והחוקני היו הוא ציפוי לכסות את עובי הדפנות].

טבעות יש לארון, ונעשו כחלק מציפוי הזהב החיצון. רש"י כתב שהטבעות בשני צדי רחבו, כדי שיהיה אורך הארון בין הבדים, וכן הכיחוי במנחת צח: דאל"כ לא היה מקום בין הבדים לשני אנשים לשאת הבדים על כתפותיהם. (ועי' בספרונ).]

מקום קביעות רש"י כתב שנתונות בזוית העליונות סמוך לכפורת. והרמב"ן כתב שנתונות בתחתית הארון כדי שיהא הארון נישא בגובה מעל כתיף הנושאים אותו. ובגמ' בשבת צב. מבואר שהבדים בסוף שליש העליון (ושמא גם רש"י נכתונו לזה).

לדעת רש"י יש בארון ארבע טבעות, אכן האבן עזרא למד בפסוקים שישים שמונה: ארבע בחלקו העליון של הארון, בעת הבדים נתונים בשעה שנושאים את הארון, ועוד ארבע על רגלי הארון ובהם נותנים את הבדים בהם נמנות הארון, או שהם לנוי.

דעת תוס' (יומא עב. ד"ה כתיב) שיש ארבע טבעות שבהם נותנים שני בדים והם קבועים שם ולא יסורו ממנו, וארבע טבעות נוספות שבהם היו נותנים בדים אחרים לשאת את הארון בהם. החוקני כ' שיש ארבע טבעות קטנות קבועות בארון, ובהם נותנים ארבע טבעות גדולות שבהם נותנים הבדים. ולהמלבי"ם בכל צד ארבע טבעות, שנים בזוית ושנים באמצע האורך.

עשו בדים מעצי שטים וציפו אותם זהב [לדעת המשך חכמה לא היה זהב טהור, והדרך חכמה (כלה"מ פ"ט ה"ה) כתב בדעת הרמב"ם שהיה זהב טהור], ונתנום טבעות הארון.

אורך הבדים לא נתפרט. ואמרו בגמ' יומא עב. שהיו מתפרקים אבל אינן נשמטין, ופירש"י שהיו עבים בראשיהם שלא יוכלו להוציאם לגמרי מן הבדים. ובתוס' הרא"ש כתב שניתן להוציאן מן הבדים אלא שאסור.

בתוך הארון נתונות לוחות הראשונות השבורות, ועליהם הלוחות השניות. לענין ספר התורה נחלקו תנאים (ב"ב יד.) היכן היה מונח, והדבר תלוי במדות הארון, יע"ש.

הכפורות והכרובים

על גבי הארון נתנו כפורת והיא כיסוי זהב טהור לכסות את חללו מלמעלה, אורכה אמתים וחצי ורחבה אמה וחצי כארכו ורחבה של הארון, ועביה טפח (סוכה ה:).

על גבי הכפורת שני כרובים העשויים מגופה ע"ש שהכו על הכפורת בקורנען עד שהכרובים בולטים מן הצדדים ומצייני בהם צורת כרובים. לכרובים דמות מפרוף של תינוק (סוכה דף ה:), אחד דמות זכר ואחד דמות נקבה (ע"פ יומא נ"ד ע"ש ובמלבי"ם ובנצ"ב). והרשב"ם והחוקני כ' שהוא דמות עוף גדול בעל כנפים.

פני הכרובים היו איש אל אחיו, אך כפופים מעט לכיוון הכפורת (אב"ע ובכור שור פס' כ'). ובגמ' (ב"ב צט:) נחלקו ר' יוחנן ור' אלעזר, חד אמר שעשו את פניהם איש אל אחיו וכשאין עושים רצונו של מקום מסובבים פניהם דרך סף לכיוון הבית, וחד אמר שעשו פניהם לכיוון הבית ומצדדים מעט זה לעומת זה. לכרובים יש כנפיים מרובות מעל הכפורת. והכנפים עומדים בגובה מעל הראש וסמוך לראש, והחלל בין הכנפים לכפורת עשרה טפחים (סוכה ה:).

השלחן

עשוי מעצי שטים, צורתו דף מונח על גבי ארבע רגלים. (הצ"ב כ' שיש מוטות מרגל לרגל כדי לחברן). רבינו גרשום במנחות צו: כ' שיש לשולחן ארבע דפנות ופתחו מלמטה.

מדות דף השולחן אמתים ארכו ואמה רחבו. שיעור אמה (מנחות צו.) לר' יהודה של חמשה טפחים, נמצא אורך השולחן ששה טפחים ורחבו חמשה טפחים, ולר' אמיר של ששה טפחים, נמצא ארכו י"ב טפחים ורחבו ששה טפחים, ופסק הרמב"ם (בה"ב פ"ג ה"ב) כר"מ שהאמות של ה' טפחים.

גובה השולחן אמה וחצי, ובכלל זה גובה הרגלים עם עובי דף השולחן (רש"י ושא"ר).

השלחן מצופה זהב טהור, וכתבו תוס' (גיגה כו: ומנחות צו:) והרלב"ג שאין הציפוי מודבק לשולחן אלא מולבש עליו, כציפוי הארון.

על השולחן מסגרת שגבהה טפח (פס' כ"ה ובאונקלוס), ומשמעות לשון רש"י במנחות צו: שעביה פחות מטפח. (הבכור שור דף האם מסגרת מעצי שטים ומצופה זהב, או שעושה כולה מזהב).

נחלקו תנאים במנחות צו: במקומה של המסגרת, לדעת ר' יוסי על גבי דף השולחן, והיתה נוטה החוצה כדי שיהיה מקום בשולחן להניח את הלחם, ולרבנן מתחת דף השולחן. ופירש"י שם למד' למטה היתה, בגובה רגלי השולחן (ולא מעליה), ויש להסתפק אם היא ביניהם מרגל לרגל או שהיא מקיפה את הרגלים. ורבינו גרשום שם ביאר שהיא למטה סמוך לקרקע.

כתב רש"י שם שלמ"ד מסגרתו למטה היתה, המסגרת מחוברת לרגלים ודף השולחן מונח עליהם ואינו מחובר, ולמ"ד למעלה היתה המסגרת מחוברת לדף השולחן, דעת ר"ת (סוכה ה. תוד"ה מסגרתו) שגם למ"ד מסגרתו למטה היתה מוחברת לשולחן עצמו.

השולחן מוקף משני צדי האם מסגרתו מעצי שטים ומצופה זהב, או שעושה כולה מזהב). (רש"י פס' כ"ה). ונמצא דלמ"ד מסגרתו למעלה היתה הזו בולט מעל המסגרת. ולמ"ד מסגרתו למטה היתה לכאן אף הזו בולט מע"ג השולחן רק בולט מן המסגרת ומקיף את דף השולחן. ובתוס' (הש"ב) כתב שם דלמ"ד הזו יוצא מן המסגרת ועובר את גובה השולחן כדי שיהיה בולט מעל השולחן. [המלבי"ם ביאר שלמ"ד מסגרתו למעלה היתה לא יצא הזו מן המסגרת אלא מן השולחן עצמו והוא מקיף את המסגרת, וברש"י מבואר לא כן].

ודעת הספרונ, הרלב"ג והאברבנאל שישים שני זרים, אחד על גבי דף השולחן ואחד על גבי המסגרת. [והבכור שור ביאר שהזו אינו אלא ציפוי לעובי דף השולחן ואינו בולט כלפי מעלה].

כלי השולחן

ארבעה מיני כלים מזהב טהור יש לשולחן: קערות, כפות, קשות ומנקיות. וזה ענינם:

קערות: לפירש"י ליתן בהם הלחם לאחר האפיה עד שיתן בשולחן [אלב בשולחן הלחם מונח על הקנים עצמם], צורתם כצורת הלחם (תחתית ושתי דפנות משני הצדדים), י"ב קערות ל"ב לחמים. ופירש"י שהיה לכל לחם דפוס נוסף של ברזל שנותנים בו את הלחם בשעת אפייתו. ובמנחות צד. מבואר שהיה דפוס נוסף לכל לחם להניח בו את הבצק לאחר עריכתו עד האפיה. לדעת הרמב"ם (תנ"מ פ"ה ה"ה) כל ג' מיני הקערות של זהב.

הרמב"ן כתב בדעת אונקלוס שהקערות אינן בדפוס הלחם אלא קערות ממש שמניחים בהם הלחם אחר אפייתו. והבכור שור כתב שהקערות הם כדי ללוש בהם את הלחם.

כפות: שני בזיכים של זהב היו לשולחן, בהם נותנים לכוונה, ויש להם שוליים כדי שיעמדו לבדם ולא יסמכו על הלחם (פסחים סד:). מונחים הם במשך השבוע על השולחן, ובשבת מקטירים הלכונה ואז ינר הלחם באכילה. לר"י שאורך השולחן עשרה טפחים, לא נותר מקום בשולחן לכפות את מונחים על הלחם.

